

(301SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

Third Semester

Sanskrit

VEDIC LANGUAGE AND LITERATURE

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) अग्निशब्दस्य कोऽर्थः?
- (b) इन्द्रसूक्तस्य ऋषिः कः?
- (c) 'पुरोहितः' - विशदयत।
- (d) रात्रिसूक्तस्य ऋषिः कः?
- (e) वरुणः कीदृशः?
- (f) उषायाः स्वरूपं किम्?
- (g) क्रिमिनाशनकारस्य वैशिष्ट्यं लिखत ?
- (h) 'पुरुष' शब्दः कस्मिन् अर्थे वेदे प्रयुक्तः।
- (i) राष्ट्रसभानिर्माणस्य प्रयोजनं लिखत।
- (j) यज्ञकेतुः इति कस्याः उपाधिः ?

2. चत्वार प्रश्नाः समाधेयाः। (4 × 5 = 20)

- (a) कालसूक्तसारांशं लिखत।
- (b) मेधाजननसूक्ते प्रतिपादितमेधायाः स्वरूपं लिखत।
- (c) दीर्घायुप्रतिसाधनं विवेचयत।
- (d) अग्नेः प्राधम्यं लिखत।
- (e) इन्द्रस्य वीरप्रवृत्तिं विवृणुत।

- (f) वरुणस्य महत्त्वं प्रदर्शयत।
- (g) पुरुषसूक्तेनिरूपितं पुरुषस्वरूपं लिखत।
- (h) रात्रिदेवतायाः स्वरूपं वर्णयत।
3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (15)
- (a) अग्नेः स्वरूपं यथाग्रन्थं लिखत।
- (b) ऋग्वेदे इन्द्रस्य स्थानं महत्त्वं च निरूपयत।
- (c) सत्यानृतसमीक्षकः कः? तस्य प्रवृत्तिं विशदयत।
- (d) 'राष्ट्रसभा' - इति सूक्तस्य सारांशं यथाग्रन्थं लिखत।
4. मन्त्रद्वयं व्याख्यात। (15)
- (a) विश्वरूपं चतुरक्षं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् शृणाम्यस्य पृथीरपिवृश्चामि यच्छिरः।
- (b) सहस्राक्षेण शतवीर्येण शता -
युषा हविषा हार्षमेनम्।
इन्द्रो यथैनं शरदो न यात्यति।
विश्वस्य दुरितस्य पारम्॥
- (c) यदङ्ग दाशुषे त्वमग्ने यद् भद्रं करिष्यसि।
तवेतत्सत्यमङ्गिरः॥
- (d) तं यज्ञं बर्हिषि, प्रौक्षन्पुरुषं जातमग्रतः।
तेन देवा अयजन्त, साध्या ऋषयश्च ये॥

(302SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

Third Semester

Sanskrit

HISTORY OF SANSKRIT LITERATURE AND LINGUISTICS

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) वेदस्य कथमपौरुषेयत्वमभिधीयते।
- (b) शतपथब्राह्मणमतानुसारं आहत्य कतिदेवताः स्वीकृताः ?
- (c) ऋग्वेदे प्रायशः कतिसूक्तानि अग्रेरूपरि वर्तन्ते ?
- (d) वरुणस्य विशेषणानि लिखत।
- (e) कृष्णयजुर्वेदस्य प्रधानशाखारूपेण अधुना काः समुपलभ्यन्ते ?
- (f) संस्कृतभाषायाः मूलकुटुम्बभाषा का ?
- (g) कवर्गस्य उच्चारणस्थानम् किम् ?
- (h) मूर्धन्यनियमसूत्रधारः कः ?
- (i) 'पङ्कजम्' इत्यत्र अर्थपरिणामः कः ?
- (j) गोपथब्राह्मणवैशिष्ट्यं लिखत।

2. चत्वारप्रश्नाः समाधेयाः (20)

- (a) तैत्तिरीयोपनिषद् वैलक्षण्यं लिखत।
- (b) अथर्ववेदसंहितायाः प्राधान्यं विशदयत।
- (c) निरुक्तस्य वेदाङ्गत्वं समर्थयत।
- (d) सायजाचार्यस्य प्रतिभां भाष्यविषये स्पष्टयत।
- (e) ध्वनिपरिवर्तनस्य कारणानि लिखत।
- (f) आकृतिमूलक भाषावर्गीकरणं विशदयत।
- (g) अर्थविपरिणाम विषये के के अंशाः मुख्याः भवन्ति ?

- (h) प्रातिशाख्यानां स्वरूपं लिखत।
3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (20)
- (a) ऋग्वेदसंहितारचनाकालं समाजं विवृणुत।
(b) यजुर्वेदस्य विभागद्वयं सोपपत्तिकं विवृणुत।
(c) भारोपीय (Indo European) भाषा कुटुम्बस्य सामान्यलक्षणानि लिखत।
(d) ग्रासमन् भाषाशास्त्रज्ञस्य सिद्धान्तं सोदाहरणं लिखत।
4. पञ्चानां लघुटिप्पनीः लिखत। (10)
- (a) कल्पसूत्रम्
(b) नारदीयशिक्षा
(c) उद्गाता
(d) सविता
(e) वैदिकसंस्कृतम्
(f) नारिकेल
(g) एकादश
(h) मेघः
(i) तालव्याः
(j) अनुनासिकाः
-

(303SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

Third Semester

DARSANAS

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) सांख्यमते प्रमाणानि कति? विवृणुत।
- (b) सांख्यानुसारं जगत्सृष्टि विषये वादः कः?
- (c) षष्ठीतन्त्रस्य रचयिता कः?
- (d) सांख्ये सत्त्वगुणः कीदृशः?
- (e) प्रत्ययसर्गः कः?
- (f) वैशेषिक दर्शनस्य महत्त्वम् किम्?
- (g) पूर्वमीमांसानुसारं वेदस्य पञ्चाङ्गानि विशदयत।
- (h) न्यायदर्शनानुसारं मोक्षः कः?
- (i) जातिशब्दः कथं न्यायदर्शने स्वीकृतः?
- (j) अभावः कति विधेः? विशदयत।

2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) प्रकृतेः स्वभावं लिखत।
- (b) गुणानां प्रवृत्तिं प्रपञ्चयत।
- (c) अनुमानप्रमाणस्य विवेचनं यथा सांख्यं कुरुत।
- (d) न्यायदर्शने पदार्थाः कति? विशदयत।
- (e) पूर्वमीमांसा दर्शनानुसारं विधेः स्वरूपं लिखत।
- (f) सत्कार्यवादं सांख्यानुसारं लिखत।
- (g) वैशेषिकभिमत प्रमाणानि संगृहीत.

- (h) पूर्वमीमांसायाः प्राधान्यं संक्षिपत।
3. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)
- (a) सांख्यानुसारं 'दुःखत्रयम्' विवेचयत।
- (b) न्यायदर्शनानुसारं कारणत्रैविध्यं विवेचनयत।
4. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)
- (a) सांख्ये प्रकृतिपुरुषः सम्बन्धः कीदृशः? सोदाहरणं लिखत।
- (b) पूर्वमीमांसायाः विषयवस्तुं प्रपञ्चयत।
-

(304SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

Third Semester

Sanskrit

POETICS AND AESTHETICS (V)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) 'ध्वनिः' इत्यत्र कोऽर्थः ?
- (b) काव्यशब्दस्य स्वरूपं लिखत।
- (c) व्यङ्ग्यस्य वाच्याद् वैलक्षण्यम् प्रदर्शयत।
- (d) आदिकवेः श्लोकस्य निरूपणं कुरुत।
- (e) प्रतिभाविशेष एव महाकवित्वस्य सम्पदकत्व प्रदर्शनम् कुरुत।
- (f) जगन्नाथमते काव्यकारणं लिखत।
- (g) जगन्नाथानुसारं रसस्वरूपं लिखत।
- (h) नव्यानां मतमुपस्थापयतु – रसविषये
- (i) रसदोषान् विशदयत।
- (j) भक्तिरसस्य खण्डनम् कुरुत।

2. चत्वार – प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) नाट्ये शान्तरसस्थितिं विवृणुत।
- (b) काव्ये गुणानां स्थितिं जगन्नाथानुसारं लिखत।
- (c) रसाभासः कः ?
- (d) भावाभासान् विवृणुत।
- (e) भाक्तमाहुः – अन्ये तं ध्वनिं – विशदयत।
- (f) भ्रम धार्मिक। विश्वस्तः विवृणुत।

- (g) अलङ्कारेषु ध्वनिः अस्ति वा – निरूपयत।
(h) अस्ति ध्वनिः – निरूपयत।
3. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)
(a) ध्वनि विषये भिन्नमतानां अभिप्रायात् विवेचयत।
(b) ध्वनि विषये आनन्दवर्धनस्य योगदानं विवेचयत।
4. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)
(a) भावध्वनिं जगन्नाथमते निरूपयत।
(b) शब्दशक्तिमूलक ध्वनिविषये पण्डितराजस्य सिद्धान्तं लिखत।
-

(305SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

Third Semester

Sanskrit

THEORIES OF RASA AND DHVANI (VI)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) काव्यप्रकाशस्य अनुबन्ध चतुष्टयं लिखत।
- (b) काव्यभेदान् निरूपयत।
- (c) मध्यमकाव्य लक्षणं किम्?
- (d) शब्द कति विधः?
- (e) को नाम उपाधिः?
- (f) जगन्नाथमते काव्यलक्षणम् किम्?
- (g) प्रतिभायाः हेतुः।
- (h) स्थायीभावानां परिभाषा।
- (i) काव्यकारणता विवेकः।
- (j) व्यभिचार निरासः।

2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)

- (a) जगन्नाथमते उत्तमोत्तमकाव्यं निरूपयत।
- (b) रससिद्धान्ते अभिनवगुप्तमतं जगन्नाथानुसारं विवृणुत।
- (c) रसस्य स्थायिभावयोः भेदं निरूपयत।
- (d) अनौचित्यम् किम्?
- (e) लक्षणायां षड्विधत्वं कथं भवति – निरूपयत।
- (f) का नाम श्रुतार्थापत्तिः?
- (g) 'मुखं विकसितस्मितम्' अत्र लक्ष्यव्यङ्ग्यमर्थजातं प्रपञ्चयत।

- (h) तथाभूतां दृष्ट्वा “इत्यत्र कथन्न काकोर्वाच्य - सिद्धयङ्गत्वम् - विवेचयत।
3. एकः प्रश्नः समाधेयाः। (15)
- (a) काव्यभेदविषये जगन्नाथस्य योगदानं निरूपयत।
- (b) जगन्नाथस्य व्याख्यां लिखत।
“निश्शेषेत्यादि पद्यस्य”
4. एकः प्रश्नः समाधेयः। (15)
- (a) प्रस्तावदेशकालादीनां वैशिष्ट्याद् अन्यार्थं प्रतीतिः यथा भवति – तथा विवृणुत।
- (b) सङ्केतितार्थं विषये मम्मटमतमाविष्करोतु।
-